

Plan mot diskriminering, trakasserier och kränkande behandling för Ekenässjöns skola

Dokumenttyp:	Handlingsplan
Beslutad av:	Rektor (2022-09-07)
Gäller för:	Grundskola (inklusive fritidshem och förskoleklass)
Giltig fr.o.m.:	2022-09-07
Dokumentansvarig:	Rektor

Uppföljning och utvärdering av föregående års plan

För att veta om genomförda åtgärder har haft effekt och om målen har uppnåtts, så bör verksamheten följa upp och utvärdera genomförda åtgärder. Om målen inte har uppnåtts kan skolenheten behöva vidta ytterligare åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling och diskriminering.

Beskriv hur förra årets plan har utvärderats

Vi har utgått från klassens kvalitetsrapport. Diskussioner har förts på klassråd, elevråd samt i arbetslagen.

Ange vilka som har varit delaktiga och samverkat i utvärderingen

Rektor, elever och personal på skolan.

Vad visar resultatet?

Vi har haft mycket kränkingsanmälningar, främst inom etnicitet och kön.

Otrygghet på raster har varit ett problem då mycket konflikter har uppstått. Personal har känt att situationen har varit svår att hantera eftersom alla skolans elever varit ute samtidigt. Rastvärdarna har haft svårt att förhindra konflikter eftersom skolgården är stor och svår att överblicka. Det har varit omöjligt att hinna med att vara överallt. Mer personal har satts in (extra rastvärdar), men eleverna har ändå känt sig otrygga, då de inte kunnat få hjälp i vissa situationer.

Mycket av rasternas konflikter har tagits med in på lektioner, så stor del av undervisning har fått ägnas åt "rastprat" och konfliktlösning. Det har ofta varit problematiskt att lösa konflikterna eftersom elever från olika klasser varit inblandade.

Nedan presenteras elevers upplevelser om otrygga platser:

KKR (klassens kvalitetsrapport)

Flera klasser hade elever som upplevde att de inte alltid kände sig trygga i skolan eller till och från skolan. Otrygga platser som framkommit var på skolgården, bakom idrottshallen, vid skogsdungen på kullen och vid tunneln.

De flesta elever känner sig relativt trygga till och från skolan, men de äldre har något lägre resultat. Resultaten överlag visar att ju äldre eleverna blir desto otryggare blir eleverna i skolan. De äldre eleverna ger också uttryck för att de upplever mindre studiero än de yngre eleverna.

Bara hälften av de äldre eleverna upplevde att de trivdes på rasterna, medan det var 2/3 av de yngre som trivdes. Rastvärdsschemat omfördelades också vid alla raster, så att fler personal var ute samtidigt och extra personal sattes in under vissa perioder av läsåret. Enligt (f-3) behöver rast-värdarna vara mer aktiva för att inge trygghet för eleverna.

Elevrådet

Såväl de yngre som de äldre eleverna tyckte inte att rastvärdarna gjorde något när eleverna sade till. Eleverna upplevde att rastvärdarna bara stod och pratade. De tyckte också att de planerade rastaktiviteterna inte passade för de äldre eleverna, men tyckte att det var bra att det fanns planerade aktiviteter.

Har målsättningarna uppnåtts?

Nej.

Resultatet av det fortlöpande arbetet med diskrimineringsgrunderna och värdegrundsarbetet har inte givit önskat resultat. Detta märks genom att kränkingsanmälningar har ökat. Otrygga raster är fortfarande ett problem med många konflikter och behovet har varit fler vuxna per barn på skolgården.

Den fysiska miljön på skolgården saknar staket och grindar, vilket påverkat trygghet för personal vad gäller elevers säkerhet.

Värdegrundsarbete

Alla klasser har arbetat med ett styrt värdegrundsarbete under läsåret. Det har varit samma tema, men olika utformat för lågstadiet och mellanstadiet. Klasserna har varit positiva till arbetet i stort.

Lågstadiet var lite mer kritiska men det handlade om att uppgifterna inte var anpassade efter den åldern. Det tog också mycket tid av andra lektioner, vilket klassläraren upplevde stressande.

Årskurs 5-6 upplevde värdegrundsarbetet som givande. Det var skönt att ha tydliga lektionsplaneringar som kändes väl genomtänkta och som var kopplade till läroplanen. De upplevde att vi hann med alla moment och att även eleverna tyckte att det var roliga uppgifter. Det är svårt att säga om det gav någonting gällande vårt mål att minska konflikterna eftersom det har fortsatt att vara många konflikter på rasterna. Det som dock varit bra var att det blev ett synligt resultat på klassrumsväggen, som vi alla hade varit med att skapa. Vi återkopplade till vårt värdegrundshus många gånger och till de diskussioner som hade lett fram till det som stod runt huset.

Årskurs 4 har haft annat värdegrundsarbete, resiliens där kurator och specialpedagog ledde arbetet. Det handlade om att göra eleverna mer stärkta och klara motgångar bättre. Resultatet var blandat, då några har lättare att se fördelar och dra lärdom än andra. Klasslärarna har varit positiva men känt sig stressade av att tid från ämnet tagits.

Främjande och förebyggande åtgärder

Fritidshemmet, förskoleklassen och grundskolan ska arbeta med aktiva åtgärder för att motverka att kränkningar, trakasserier och diskriminering sker. Aktiva åtgärder är ett förebyggande arbete för att inom en skolenhet främja lika rättigheter och möjligheter för alla barn. Observera att följande områden ska inrymmas i åtgärderna:

- kränkande behandling
- kön
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- könsidentitet eller könsuttryck
- ålder

Det förebyggande arbetet handlar om att undanröja risker för att barn/elever kan bli utsatta för kränkande behandling eller diskriminering inom ramen för verksamheten. Arbetat handlar **inte** om att åtgärda problem som redan har uppkommit i ett enskilt fall, utan om att förebygga att barn kränks, diskrimineras eller på annat sätt får begränsade möjligheter inom skolenheten.

Beskriv vilka åtgärder och insatser som sker för att främja och förebygga lika rättigheter och möjligheter för alla barn.

Främja likabehandling oavsett kön

Områden som berörs av insatsen

Kön

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av sitt kön.

Insats

Vi samtalar i elevgrupperna om normer och stereotyper utifrån identitets- och jämställdhetsfrågor.

Vi pedagoger arbetar medvetet med att skapa lika talutrymme för pojkar/flickor. Vid olika typer av gruppindelningar arbetar vi för en jämn fördelning av pojkar och flickor efter våra förutsättningar.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Främja likabehandling i fråga om könsöverskridande identitet eller uttryck

Områden som berörs av insatsen

Könsöverskridande identitet eller uttryck

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck

Insats

Pedagogerna lyfter i sin undervisning att t.ex. kläder eller färger inte behöver vara kopplade till kön.

Begreppet hen, är känt för eleverna och används av pedagogerna.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Främja likabehandling oavsett etnisk tillhörighet

Områden som berörs av insatsen

Etnisk tillhörighet

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av etnisk tillhörighet

Insats

Vi arbetar för att ge eleverna kunskap om och förståelse för andra människors uppväxtvillkor och deras kultur. Vi tillåter inga rasistiska symboler, ord eller andra rasistiska handlingar. Vi ser olikheterna som en tillgång som kan berika gruppen med nya kunskaper. Tolk används i större utsträckning för att undvika missuppfattningar i olika former av samtal.

Vi har en vänskola i Kenya som eleverna på olika sätt har kontakt med. Detta syftar till att öka förståelsen för andra etniska uttryck.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Främja likabehandling oavsett religion eller annan trosuppfattning

Områden som berörs av insatsen

Religion och annan trosuppfattning

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av sin religion eller annan trosuppfattning

Insats

Vi samtalar om respekt för alla människors lika värde när det gäller religion eller trosuppfattning i såväl personalgrupp som i elevgrupp. Vi diskuterar religionsfrihet och försöker koppla ihop olika religioners historiska traditioner, vilket kan bidra till varför de följs på olika sätt. Vi diskuterar tillsammans med eleverna fördomar om olika religiösa grupper som kan förekomma i media och i läromedel.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Främja likabehandling oavsett funktionsförmåga

Områden som berörs av insatsen

Funktionsförmåga

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av funktionsförmåga

Insats

Skolan som helhet arbetar för en ökad tillgänglig för alla, när det gäller:

fysisk tillgänglighet

social tillgänglighet

kunskapsmässig tillgänglighet

Vid klasskonferenser lyfts eleverns behov av extra anpassningar och särskilt stöd. Detta kan gälla t.ex. alternativa verktyg. Vi försöker att omfördela resurser utifrån behoven.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Främja likabehandling oavsett sexuell läggning

Områden som berörs av insatsen

Sexuell läggning

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av sin sexuella läggning

Insats

Personalen diskuterar ett professionellt gemensamt förhållningssätt när det gäller sexuell läggning, samt olika familjekonstellationer.

Undervisningen belyser homo- och bisexualitet ämnesintegrerat, t e x försöker vi att inte använda stereotypa exempel, mamma, pappa, barn. Använd istället begrepp som vuxna eller vårdshavare.

Samtal med elever för att skapa förståelse och ett tillåtande klimat när det gäller sexuell läggning.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Främja likabehandling oavsett ålder

Områden som berörs av insatsen

Ålder

Mål och uppföljning

Ingen elev på vår skola ska utsättas för kränkningar, trakasserier eller diskriminering på grund av ålder.

Insats

Alla elever har i stort sett gemensamma raster. Detta ger barn i olika åldrar möjlighet att umgås tillsammans.

Vi har olika aktiviteter i åldersblandade grupper, t e x sjörundan och skoljoggen.

Vi har samarbete över klassgränser i t.ex. läsgrupper och rastaktiviteter.

Förskoleklassen samverkar med förskolan, kring övergångar. Fritidshemmet samverkar med förskolan gällande omsorg på lov.

Ansvarig

Pedagogerna

Datum för utvärdering

Senast före läsårsstarten 2022-08-15

Fortsatt arbete med styrt värdegrundsarbete

För att alla skolans elever bättre ska förstå varandra och andras olikheter kommer arbetet med värdegrund även detta läsår vara som riktade insatser. Skolan har delat upp tre teman enligt följande:

Åk F- 1 Ugglan och kompisproblemet, Vara vänner, Djuren på Djuris samt Handbok för superhjältar

Åk 2 - 3 Insidan ut

Åk 4 - 6 Barn föds inte med fördomar (Catwalk)

Kartläggning och undersökning av risker och hinder samt analys av orsaker

Syftet med kartläggningen är att identifiera risker för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling i verksamheten. De problem- och riskområden som identifieras ska ligga till grund för planeringen av de åtgärder som ska genomföras för att förebygga och förhindra diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Kartläggningen bör inte bara omfatta förekomsten av trakasserier och kränkande behandling, utan även en översyn av den egna organisationen på såväl, individ-, som grupp- och verksamhetsnivå. Verksamheten kan genom sin organisation, regler, gruppindelningar och andra inslag oavsiktligt medverka till att diskriminering uppstår.

Rutiner och regler behöver därför ses över för att minimera risken för att det uppstår strukturer som bidrar till kränkningar eller diskriminering.

Kartläggningen ska innefatta risker och hinder för lika rättigheter och möjligheter avseende

- kränkande behandling
- kön
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- könsidentitet eller könsuttryck
- ålder

Beskriv hur kartläggningen har genomförts och vilka som har deltagit**Kartläggningsmetoder**

Sociogram genomförs av specialpedagog i klasserna F – 6, vid behov. Redovisning sker till klasslärare.

Trygghetsvandring genomförs av klasslärare, med sina klasser i samband med skolstart. Resultatet av otrygga platser diskuteras sedan på klassråd och därefter på elevråd. Klassens kvalitetsrapport genomförs i februari av alla elever. Pedagogerna bestämmer tillsammans med eleverna några mål för de områden där klassen har fått låga resultat. Detta ska de sedan arbeta vidare med under året, för att resultatet ska förbättras.

Beskriv resultatet av kartläggningen – hur ser nuläget ut när det gäller risker och hinder för kränkningar, trakasserier och diskriminering?

Sociogrammen visar att det finns elever som riskerar att hamna i utanförskap.

Trygghetsvandringen visar att det finns vissa otrygga platser på skolgården.

KKR visar att raster är otrygga och studiero låg på lektioner, framför allt bland mellanstadiets elever.

Vad kan ni anta att det beror på?

Det kan finnas olika förklaringar till resultaten.

Vid sociogram ska eleven välja två elever de helst leker med och två elever de helst arbetar med. Det kan vara så att det skulle finnas fler elever som kan bli valda om de hade haft fler val än två.

Otrygga platser på skolgården är ofta ställen som är lite i skymundan, eller långt bort där det inte är så bra uppsikt.

KKR kan få olika resultat eftersom eleverna ofta svarar vad de känner "för dagen" och blir därför känslostyrda.

Vilka insatser kan behövas för att undanröja hindren och riskerna?

Det förebyggande arbetet syftar till att avvärja risker för diskriminering eller kränkande behandling och omfattar det som i kartläggningen identifierats som sådana.

Utanförskap

De sociogram som vid behov genomförs, visar om det finns risk för utanförskap.

I klassrumssituationen utformas basgrupper på ett sätt som förebygger utanförskap.

Utifrån detta anordnas i några perioder rastaktiviteter i basgrupper. Om pandemin tillåter stöttar de äldre eleverna de yngre att delta i olika rastaktiviteterna.

Otrygga/kritiska platser

Skolgården

Bakom idrottshallen

Vid skogsdungen på kullen

Vid tunneln

Duschar i idrottshallen

Utanför ingång till slöjden

Åtgärder

Det har skapats schema över vilka klasser som är i skogen och vilka tider.

Vissa platser tillåts inte eleverna att vara på eftersom det är omöjligt för personalen att hålla uppsikt.

Vi har ett tydligt rastvärds-schema som täcker alla elevernas raster. Schemat visar tydligt var personalen har sitt huvudansvar. Det finns också specifika instruktioner runt elever som behöver extra uppsikt av skiftande anledning. Alla rastvärdar bär gul väst för att vara lätta att se.

Raster är uppdelade så alla klasser inte har rast samtidigt.

Arbetsro/studiero

Klassens kvalitetsrapport visar att det är flera elever som saknar arbetsro/studiero.

Det finns rutiner för uppstart och avslut av lektioner. I alla klassrum finns en tydlig struktur över dagen med bildstöd. Eleverna är indelade i basgrupper som fungerar som trygghetsgrupper och ibland även som arbetsgrupper.

Vi arbetar för att ha en samsyn gällande tydligt ledarskap i klassrummet.

Stämning/klimat

Det har även framkommit att det är ett hårdare klimat både på raster och i undervisningen. Elever har använt negativa ord och uttryck och fysiskt våld har förekommit mer frekvent än tidigare. Skojbråk övergår till allvar och ord används utan eftertanke.

Uppdelade raster där färre elever är ute samtidigt ger ett lugnare klimat och fler vuxna har översyn.

Beslutade åtgärder

Arbetet med att främja och förebygga kränkande behandling och diskriminering ska vara målinriktat och verksamheten ska genomföra åtgärder för att förhindra att det uppstår. Att arbetat ska vara målinriktat innebär att verksamheten ska sätta upp mål för sitt förebyggande arbete.

Konkreta och uppföljningsbara mål samt åtgärder som ska genomföras för att nå målen

Mål	Aktiva åtgärder för att nå målet
Förbättra rastmiljön för eleverna och personal.	Förändrat rastschema för klasserna, så att färre elever är ute samtidigt.
Minska antalet kränkningar	Arbete med styrt värdegrundsarbete på skolan, med olika inriktning i klasserna beroende på ålder: F-1 – Ugglan och kompisproblemet, Vara vänner, Djuren på Djuris samt Handbok för superhjältar Åk 2 – 3 Insidan ut Åk 4 – 6 Snacka snyggt Hela skolan har också arbetat med att Snacka Snyggt, i syfte att använda ett bättre språk. Inte minst i kommunikationen elever emellan.

Uppföljning och utvärdering av beslutade åtgärder

Hur ska åtgärderna följas upp och utvärderas?

Diskussion i EHT och arbetslag.

KKR-rapport, elevrådsmöte

Vem ansvarar?

Rektor

Vilka ska delta?

Rektor, elever och personal

Rutiner för akuta situationer

Bakgrund

Enligt Skollagen 6 kap. 10 § är en lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till förskolechefen eller rektorn. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Första stycket första och andra meningarna ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (2008:567).

Följande riktlinjer förtydligar ansvarsfördelningen mellan rektor och huvudmannen. Arbetet i de olika verksamheterna ska präglas av en nolltolerans mot kränkningar.

Anmälningsskyldighet

Varje lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling eller diskriminering i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn som i sin tur har anmälningsskyldighet till huvudmannen.

Utredningsskyldighet

Skolan är skyldig att utreda händelsen så fort det kommit till skolan kännedom att det förekommit kränkningar eller att något barn känner sig kränkt. Utredningen inriktas på att bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att förhindra fortsatta kränkningar.

Utredningen blir av vikt för att huvudmannen ska kunna vidta relevanta åtgärder och för att dessa ska ha effekt.

I vissa situationer kan det vara tillräckligt att genom några frågor för att få händelsen klarlagd och därigenom utagerad. En sådan enkel utredning kan dock bara anses tillräcklig om det framgår att händelsen varit bagatellartad. I andra mer komplicerade fall av kränkningar kan utredningsskyldigheten bli mycket långtgående och omfatta fler barn eller elever samt personal.

Huvudmannen måste få kännedom om uppgifterna för att utredning ska kunna inledas och eventuella åtgärder vidtas. Huvudmannen är även skyldig att skyndsamt se till att en anmälan utreds.

Barn- och utbildningsnämnden i Vetlanda har delegerat ansvaret att utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling till rektor. Utredningen anmäls till barn- och utbildningsnämnden, för att nämndens ledamöter ska få information om hur ärendet har utvecklats.

Rutin och ansvarsfördelning

I normalfallet

1. När en lärare eller annan personal får kännedom om/misstänker att ett barn är utsatt för kränkande behandling eller diskriminering sker **omedelbart** en anmälan till rektor.
2. Rektor skickar anmälan till barn- och utbildningskansliet, som diarieför ärendet. Kopia på anmälan läggs i elevakten.
3. Rektor eller av rektor utsedd personal utreder **skyndsamt** omständigheterna kring den uppgivna kränkningen eller diskrimineringen. Utredningen belyser allsidigt vad som inträffat samt omfattar både den eller de som kan ha utfört kränkningen och den som har blivit utsatt.
4. Utredningen ska leda till att verksamheten får tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att få trakasserier eller den kränkande behandlingen att upphöra. Utredningen lämnas till barn- och utbildningskansliet, kopia läggs i elevakten.
5. Utredningen anmäls också till barn- och utbildningsnämnden, där den noteras i protokollet som ett delgivningsärende.

Särskild rutin för personal finns på intranätet: [BU Kränkande behandling, rutin](#)

Undantag

I det fall ett barn är utsatt för *långvarig kränkande behandling eller trakasserier* eller *då personal är inblandad*, överlämnas utredningsansvaret till verksamhetschef grundskola och därefter vidtas de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Utredningen anmäls också till barn- och utbildningsnämnden, där den noteras i protokollet som ett delgivningsärende.

Lagar och styrdokument

I skollagen kap 6, i läroplanen för förskolan kap 1 och 2.1, samt i diskrimineringslagen regleras arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Skollagen kap. 6

I 6 kapitlet skollagen finns regler om aktiva åtgärder mot kränkande behandling. Det innebär att huvudmannen för en förskola är skyldig att se till att det i varje förskola bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Huvudmannen ska se till att det dels genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn utsätts för kränkande behandling, dels årligen upprättas en plan mot kränkande behandling. Planen mot kränkande behandling ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever samt en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Det finns i 6 kapitlet skollagen också regler om förbud mot kränkande behandling och repressalier och om skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling.

Barns ska vara delaktiga i arbetet med planen mot kränkande behandling.

Diskrimineringslagen

Reglerna om aktiva åtgärder mot diskriminering finns i 3 kap. diskrimineringslagen. Här regleras förskolans skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder som omfattar alla diskrimineringsgrunder. Arbetet med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter ska omfatta diskrimineringsgrunderna:

- Kön
- Könsöverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet,
- Religion eller annan trosuppfattning,
- Funktionsnedsättning,
- Sexuell läggning
- Ålder

Här finns också en skyldighet att genomföra arbetet med aktiva åtgärder enligt ett övergripande ramverk. Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund. Det har också införts en skyldighet att ha riktlinjer och rutiner för verksamheten i syfte att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier. Kravet på en likabehandlingsplan har ersatts med ett allmänt krav på skriftlig dokumentation.

Diskrimineringsgrunder

Kön

Med kön avses enligt diskrimineringslagen att någon är kvinna eller man.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering och trakasserier:

- En flicka går före en pojke i kön till en förskola med motiveringen att det redan finns en stor majoritet pojkar på förskolan. (diskriminering)
- När barnen leker på gården berättar Peter för sin förskollärare Gunilla att han vill ha en likadan röd mössa som Fatima. Han tycker att den är väldigt fin med små glitterhjärtan på. Gunilla säger skrattande "Då kanske vi ska kalla dig för Petra så att de andra inte tror att du är Fatima". Hon berättar för de andra barnen om det och alla skrattar åt Peter. (trakasserier på grund av kön)

Könsidentitet eller könsuttryck

Med könsöverskridande identitet eller uttryck avses enligt diskrimineringslagen att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.

Diskrimineringsombudsmannen har valt att använda sig av begreppen könsidentitet eller könsuttryck eftersom lagens begrepp könsöverskridande identitet eller uttryck signalerar att det som skyddas är en avvikelse från "det normala".

Diskrimineringsgrunden ska inte förväxlas med grunden sexuell läggning. Transpersoner kan vara såväl homo-, bi- som heterosexuella.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Sedan ett år tillbaka markerar Erik, 5 år, tydligt att hon helst vill vara flicka och kallas hon och henne. Föräldrarna har gått med på hennes önskemål att bära klänning. En dag är Erik ledsen när pappa kommer till förskolan för att hämta henne. Hon berättar att hon inte fick följa med på utflykt eftersom hon vägrade att ta på sig ett par byxor. Pappa frågar personalen varför Erik skulle byta till byxor och får svaret: "Det får vara någon mätta med tramset." Pappan blir också uppmanad att i fortsättningen klä Erik i "riktiga kläder" eftersom några barn har börjat reta henne för att hon bär klänning. (diskriminering och trakasserier)

Etnisk tillhörighet

Med etnisk tillhörighet menas enligt diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande.

Alla människor har en etnisk tillhörighet. En person som är född i Sverige kan vara rom, same, svensk, kurd eller något annat. En och samma person kan också ha flera etniska tillhörigheter.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- En förskola med många barn med annan etnisk tillhörighet än svensk ger förtur åt etniskt svenska barn när man tar in nya barn för att inte få en alltför segregerad barngrupp. (diskriminering)
- En av förskollärarna uttalar sig negativt om polacker inför barnen. I barngruppen finns det ett polskt barn som tar illa vid sig. (trakasserier)

Religion eller annan trosuppfattning

Diskrimineringslagen definierar inte religion eller annan trosuppfattning. Enligt regeringens proposition (2002/03:65) bör endast sådan trosuppfattning som har sin grund i eller samband med en religiös åskådning som till exempel buddism eller ateism omfattas av diskrimineringskyddet. Andra etniska, politiska eller filosofiska uppfattningar och värderingar som inte har samband med religion faller utanför.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier:

- Axel går i Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens söndagsskola. Hans förskollärare säger "Usch, vilket trams! Ska du bli en sådan där bibelfanatiker?" (trakasserier)
- Salima blir ledsen eftersom några av de andra barnen brukar skratta åt hennes mamma som bär muslimsk huvudduk när hon kommer och hämtar henne. En av förskollärarna tröstar Salima, men vidtar inga andra åtgärder. (trakasserier)

Funktionsnedsättning

Med funktionsnedsättning menas i diskrimineringslagen varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier

- Anna som har ADHD får inte börja på samma förskola som sin storebror. Kommunen, som tillämpar syskonförtur, tycker i detta fall att Anna ska börja på en annan förskola. Där finns det andra barn med samma diagnos och personalen har därför kunskap om denna. (diskriminering)
- David har muskeldystrofi som gör att han går klumpigt och ostadigt och har lätt för att falla. Några av barnen brukar reta David och kallar honom "Snubbelfot". Personal har hört att han blir retad, men har inte vidtagit några åtgärder. (trakasserier)

Sexuell läggning

Med sexuell läggning avses enligt diskrimineringslagen homosexuell, bisexuell eller heterosexuell läggning.

Exempel på händelser som kan vara diskriminering eller trakasserier som har samband med sexuell läggning:

- Det har gått bra på förskolan tills James äldre bror kommer på besök. Några av barnen har hört när deras storasyskon i negativa ordalag kallat James bror för bög. Nu får James inte vara med och leka eftersom han har en "äcklig" storebror. Eftersom en av de vuxna på förskolan hör ordväxlingen utan att reagera känner James att han inte har någon att vända sig till. (trakasserier)

- Johanna är ny på förskolan och ska fylla i sitt familjeträd. Hon får en förtryckt mall där mammans och pappans namn ska fyllas i. Hon vill ha ett nytt papper med mamma och pappa, men får till svar att hon kan stryka över pappa och skriva dit "den andra tantens" namn. (diskriminering)

Ålder

Med ålder avses enligt diskrimineringslagen uppnådd levnadslängd.

Skyddet mot åldersdiskriminering omfattar alla, unga som gamla. Åldersnormen kan se olika ut i olika sammanhang, men generellt drabbas yngre och äldre av diskriminering på grund av ålder. Skyddet gäller alltså även i skolan.

Det är dock tillåtet att särbehandla på grund av ålder, till exempel om särbehandlingen är en tillämpning av skollagen.

Exempel på händelser som kan vara trakasserier:

- Malte är den enda sexåringen som går kvar i förskolan och inte har börjat i förskoleklass. Det är hans föräldrar som valt det. De andra barnen retar honom ofta för det. (trakasserier)
- Agnes pappa är mycket äldre än de andra barnens pappor. Agnes blir sårad när de andra barnen skämtar om det. Hon har sagt ifrån att hon blir ledsen, men de fortsätter i alla fall. (trakasserier)

Begrepp

Diskriminering

Diskriminering är när skolan på osakliga grunder behandlar en elev sämre än andra elever och behandlingen har samband med diskrimineringsgrunderna kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, eller ålder.

Diskriminering kan vara antingen direkt eller indirekt.

Direkt diskriminering

Med direkt diskriminering menas att en elev missgynnas och det har en direkt koppling till någon av diskrimineringsgrunderna. Ett exempel kan vara när en flicka nekas tillträde till ett visst gymnasieprogram med motiveringen att det redan går så många flickor på just detta program.

Indirekt diskriminering

Indirekt diskriminering sker när en skola tillämpar en bestämmelse eller ett förfaringssätt som verkar vara neutralt, men som i praktiken missgynnar en elev på ett sätt som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Om exempelvis alla elever serveras samma mat, kan skolan indirekt diskriminera de elever som på grund av religiösa skäl eller på grund av en allergi behöver annan mat.

Trakasserier och kränkande behandling

Trakasserier definieras i diskrimineringslagen som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna (jämför kränkande behandling nedan).

Det kan bland annat vara att man använder sig av förlöjligande eller nedvärderande generaliseringar av till exempel "kvinnliga", "homosexuella" eller "bosniska" egenskaper. Det kan också handla om att någon blir kallad "blatte", "mongo", "fjolla", "hora", eller liknande. Det gemensamma för trakasserier är att de gör att en elev eller student känner sig förolämpad, hotad, kränkt eller illa behandlad.

Kränkande behandling

Kränkande behandling definieras i skollagen som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet, men som inte har samband med någon diskrimineringsgrund.

Gemensamt för trakasserier och kränkande behandling är att det handlar om ett uppträdande som kränker en elevs värdighet. Några exempel är behandling som kan vara slag, öknamn, utfrysning och kränkande bilder eller meddelande på sociala medier (till exempel Facebook).

Både skolpersonal och elever kan agera på ett sätt som kan upplevas som trakasserier eller kränkande behandling.

Exempel på händelser som kan vara det som i lagen benämns kränkande behandling

- Carl blir ofta kontaktad på nätet av elever på skolan. Där kallar de honom "pucko" och "tjockis". De har också lagt ut bilder av Carl på sociala medier. Bilderna har tagits i duschen efter gymnastiken.
- Lisa är stökig i klassrummet och vill inte lugna ner sig trots lärarens tillsägelse. Ett gräl som uppstår emellan dem slutar med att läraren ger Lisa en örfil.
- Oliver har slutat fråga om han får vara med och leka på rasterna. Han är hellre ensam än att behöva höra de andra säga att han inte får vara med. Skolans personal tror att Oliver är ensam för att han tycker om det. "Han är en ensamvarg", säger klassläraren. Oliver orkar inte förklara hur det egentligen ligger till.

Sexuella trakasserier

Trakasserier kan också vara av sexuell natur. De kallas då för sexuella trakasserier.

Det kan handla om beröringar, tafsningar, skämt, förslag, blickar eller bilder som är sexuellt anspelade. Det kan också handla om sexuell jargong. Det är personen som är utsatt som avgör vad som är kränkande.

Repressalier

Personalen får inte utsätta en elev för straff eller annan form av negativ behandling på grund av att eleven eller vårdnadshavaren har anmält skolan för diskriminering eller påtalat förekomsten av trakasserier eller kränkande behandling. Det gäller även när en elev, exempelvis som vittne, medverkar i en utredning som rör diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

Ytterligare information och stöd

Skolverket

<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/krankande-behandling-mobbning-och-diskriminering>

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/koll-pa-studiero/framja-studiero-genom-att-motverka-krankande-behandling-och-diskriminering>

Diskrimineringsombudsmannen

<https://www.do.se/om-diskriminering/vad-ar-diskriminering/>